

Halštatské výšinné lokality v jižních Čechách

Literatura:

M. Lutovský, J. Michálek - Archeologie knížecího sídla, Halštatský dvorec a slovanské hradiště na Hradci u Nemětic; Praha 2002

Dreslerová D, Hrubý P. - Halštatské výšinné lokality v jižních Čechách - Nové výzkumy dvou hradišť; Študijné zvesti AÚ SAV 36; Nitra 2004

OSNOVA:

1) Jižní Čechy ve starší době železné (7. až 5. st. pnl)

2) Lokality

a) Hradec u Nemětic

b) Brloh Střížek

c) Boudy - Hrad

Jihočeská skupina halštatské mohylové kultury

Nálezy známe z cca 160 mohylových pohřebišť (350 mohyl), 50 lokalit s plochými žárovými pohřebišti, několika set vesnických neopevněných sídlišť, několika dvorců, 29 výšinných opevněných hradišť, 1 kultovního areálu, dalších lokalit s ojedinělými nálezy.

3 stupně

- starší (HB3-HC1) - nálezy z mohylových pohřbů, koncentrace ve východní části jihočeské skupiny.
- střední (HC2-HD1) & mladší (HD2/3 - LTA) - rozsah osídleného území se rozšiřuje směrem na západ (povodí střední Otavy, až k Horázdovicím).

Výšinná opevněná a neopevněná sídliště

Vyskytují se zatím jen ojediněle. Umístěná často ve strategických polohách. Hradiště jsou jednodílná i vícedílná, složená z vnitřní akropole a předhradí.

Některé mají hradiště v horských polohách Šumavy mají refugiální (obraný, shromažďovací nebo i kultovní charakter). (700 - 1000 m.n.m.) - podle Lutovského **Věnc u Lčovic**, **Obří hrad u Studence** a **Sedlo u Sušice** - Techniky opevnění známe již od doby bronzové (kamenná hradba s dřevěnou konstrukcí, klešťovitá brána).

Hradec u Nemětic

Poloha osídlená prakeltským obyvatelstvem - nositeli halštatské kultury starší doby železné.

Vybudovali ohrazené sídliště - dvorec (analogický s obdobnými lokalitami v Bavorsku)

Znaky

- jednoduchý příkop vymežující prostor (70x140 m)
- dřevěné palisády probíhající souběžně s příkopem
- vstup (zde zachycen pouze měřením)

Příkop - průřez vanovitý, šířka 4 m, hloubka 0,6 - 1 m.

Palisáda - zbudována ze dřevěných kůlů, zapuštěných do vyhloubených žlabů.

Vchod - 3,5 až 4 metry a nacházel se na jižní části západní linie příkopu.

Stavby uvnitř ohrazení - Obytné, výrobní nebo zásobní objekty se koncentrovaly při severním, severozápadním a západním obvodu sídliště, podél vnitřní stěny palisády.

- zahloubené chaty (4x4 až 4x6 m)
- nadzemní dům s kůlovou konstrukcí (17x 3,6 m)
- jámy se zásobní funkcí

Většinou sloužily k obývání, jedno možná strážní budova při vchodu do dvorce. Zahoubeny 40 až 60 cm pod úroveň dnešního terénu. Vnitřní dřevěná konstrukce nesla sedlovou střechu, stěny z propleteného proutí omazané hlínou. Některé stavby mohly plnit i výrobní funkce. Osídlení doloženo i mimo opevněnou část.

Velká část dvorce nezastavěna, mohla sloužit k ustájení dobytka.

Archeologické nálezy v Hradci u Nemětic

- 7000 zlomků hliněných nádob z doby železné (použitá tuha - nalezeny její hrudky - pravděpodobně dopravovaná z 11 km vzdáleného ložiska); 12 základních tvarů + poklice, výzdoba uvnitř i vně nádoby
- Zlomek plastiky koně (symbolický nebo kultovní charakter - analogie Zainingen)
- 18 hliněných přeslenů (kulovité i dvojkónické, zdobené i nezdobené)
- ve dvou chatách zbytky tyglíků + část hliněného nákončí měchu (výroba bronzu), úlomky železné strusky
- Zlomky obloukovité spony (HD1)
- Zlomky hadovité spony s patkou s kuličkou (HD1)
- Skleněné předměty (světle modré čočkovité korálky)
- Kamenné brousky, mlýnky a těrky, otloukače, hladítko.
- Kostí tura, prasat, ovcí, koz a koní + parohy jelena (dokazuje i lov)

Funkce - Svým charakterem se blíží dvorci. Tato kategorie sídlišť byla rozpoznána v 80. letech v Bavorsku. Obdobná naleziště v Čechách situována na hranách teras, návrších či ostrožnách nad vodními toky. Existují i dvorce na plochem otevřeném terénu (např. Droužkovice). Hradec u Nemětic mohl mít roli centra nebo rezidenčního sídla lokálního vládce, dále významný uzlový bod na komunikačním spoji v rámci regionálních i dálkových obchodních kontaktů. Nálezy svědčí o vyšším sociálním postavení obyvatel. Dvorec opuštěn v průběhu stupňů HD2-3 z neznámých důvodů.

Výšinná lokalita Brloh Střížek

Terénní popis - Vrch Střížek (708 m) se nachází 950 m od obce Brloh. Plocha vrchu 0,45 ha, převýšení 130 m. Jedná se o kryogenní útvar (povrchově rozrušený granulit); zjištěn val z povrchově sbíraného kamene (výška - v čele 1,7 m, v týlu 0,7, šířka v základně 8-10 m).

- 1) Průzkum mikrosondáží (podzim 2000) - celkem 40 mikrosond 0,5 x 0,5 m, zároveň také prospekce pomocí detektorů kovu (celý areál do hloubky 15 cm). Následující sondáž se řídila výsledky.
- 2) Sonda 1/01 - Severní obvod vrcholové plošiny, ve východní polovině přirozené průrvy na terénní hraně považované za hranici areálu hradiště. Oproti očekávání žádné nálezy.
- 3) Sonda 2/01 - Jižní obvod opevněného hradiště. Bohatší a mocnější půdní profil (splachy), očekávalo se více archeologických nálezů. Po rozšíření původní sondy vznikl řez celou šířkou valu - nebyly ale zachyceny žádné známky vnitřní konstrukce nebo záměrná struktura kamene.

Nálezy - Mikrosondáž přinesla nevelkou kolekci keramiky (celá z mikrosondy později rozšířenou na 1/01). 7 nespecifických většinou potuhovaných zlomků. .

Ostatní nálezy z sondy 2/01 - nálezy se koncentrovaly v týlu valového tělesa (výdutě nádob s převážně leštěným povrchem, s vodorovným mírně nepravidelným žlábkováním, několik okrajů). Datace HaD - LTA.

Železné předměty - Většinou prospekce detektorem kovů. Období HaD-LTA reprezentoval železný plíšek s nýtkem nalezený v destrukci valu.

Shrnutí:

- vzdálenost od většího toku 10 km
- izolovanost od zemědělského zázemí
- v blízkosti ložiska niklových rud, grafitu, v blízkosti také zlatonosné toky (18-22 km)

Lokalita Boudy Hrad

Vrch Hrad (574 m) se nachází cca 1250 m SSZ od obce Boudy. Kupovitý kopec se zploštělým vrcholem, členitý povrch. Plocha vymezená opevněním asi 2,26 ha. Vnitřní opevnění obklopuje plochu 0,54 ha. Bez zdroje vody (nejbližší 600 m od opevnění).

Sondáži předcházel průzkum magnetometrem. V místě předpokladu antropogenních struktur položena sonda 1/01. Průzkum detektorem byl znemožněn kovovým odpadem z vojenských cvičení. Ostatní sondy se řídily zachováním valu a terénu vůbec.

Sonda 1/01 - Východní obvod hradiště, mezi vnějším a vnitřním valem. Cílem zkoumat prostor magnetických anomálií a nalézt základy vnějšího valu.

Sonda 2/01 - Také na východním obvodu mezi vnější a vnitřní linií opevnění. Cílem prověřit magnetické anomálie.

Sonda 3/01 - V centrální části areálu hradiště. Pokus o nalezení sídlištních objektů.

Sonda 4/02 - byla položena v sousedství čtvercového otvoru (1x1 m) neznámého stáří. Tento bod se nacházel několik metrů od triangulačního bodu. Několik zlomků keramiky pozdního středověku a novověku, úštěp baltického pazourku (datace pravděpodobně paleolit až eneolit).

Sonda 5/02 + 6/02 - položeny v prostoru hřbetu mezi vnějším a vnitřním valem na Z až JZ obvodu. Nálezy jak pravěké tak recentní.

Sonda 07/02 - V až SV obvod hradiště. Výkop postupně rozšířen až na 52 m². Také reprezentovala řez valem. Destrukce valu skrývala 2 linie opevnění - vlastní těleso valu a od 4,5 m od jeho vnitřní paty zeď (šířka 1,4-1,5 m). Konstrukce zdi formou suchého zdiva (na lících situovány větší nosné kameny, jádro sypáno z menších kamenů). Konstrukce hlavního valu (místní sběrový, lomový kámen, nepatrně vyplněno hlinitým nebo písčítým materiálem)

Nálezy

Keramika - Přibližně 1/3 všech zlomků tvoří okraje, zpravidla misek. 6 zlomků, plochá dna. Výzdoba potuhované pásy, plošné tuhování a leštění povrchu. Prstové promačkávání, linie vpichů, 2 fragmenty s rytou geometrickou výzdobou, kolek. 2 pálené keramické přesleny.

Opevnění nebo ohrazení?

Brloh Střížek - amorfní struktura kameno-hlinitého valu navozuje dojem jako by se jednalo o násep.

Boudy Hrad - U vnějšího ohrazení nebyla zjištěna žádná zpevňovací konstrukce ani jiné prvky nasvědčující existenci hradby. Vojenské využití podobně jako u Střížku nejednoznačné.

Objekty symbolického významu?

Složení souboru keramických nálezů z lokality Boudy Hrad se liší od běžné keramiky na sídlištních (hlavně misky a menší nádoby, chybí hrnce, soudky, zásobnice).